

UDØDELIGHEDENS MAGISKE KAR I RÆVEMOSEN

Rævemosen ved Aars i Himmerland gør ikke meget væsen af sig. Den eneste skiltning, der viser vej, er en tavle med Johanneskors symbolet, der nærmest ligner en adventstige i smedejern set fra oven. Altså en firkant med en rund krusedulle i hvert hjørne. Symbolet afslører, at der ligger en turistattraktion i nærheden. Stopper man op ved dette skilt på sydsiden af Roldvej ca. 3 km. øst for Aars, og går man gennem lågen nær skiltet, vil man opdage, at man er kommet til et naturskønt og fredfyldt lille moseområde. Bag lågen hersker en stilhed og en natur, som for længe siden blev tillagt magiske kræfter.

Mosehullet er omgivet af spredte og forlængst tørlagte knolde beklædt med lyng. Små birketræer er vokset frem hist og her, og midt i det hele viser rør og blomstrende kæruld, hvor det endnu er muligt at få sig en våd sok i den gamle mose. Den ringe skiltning er vel grunden til, at man kun møder få andre turister i Rævemosen, som ellers nok kunne fortjene større opmærksomhed.

Her gjorde tørvegravere nemlig i maj 1891 et af de mest gådefulde og interessante fortidsfund, som endnu er kommet for dagens lys i Danmark. Gundestrupkarret. Et billedspækket sølvkar med en vægt på ni kilo og en omkreds på to meter. Karret var oprindeligt sammensat af 14 sølvplader, som hver var rigt dekorerede med fremstillinger af guder, fabeldyr og mærkelige optrin.

En mindesten i Rævemosen viser, hvor Gundestrupkedlen blev fundet i 1891. Der er et relief fra kedlen på stenen og en inskription forfattet af selveste Johannes V. Jensen: "Her udgravedes Gundestrupkedlen." Vi må antage, at hans honorar har været beskedent.

Gundestrupkarret eller Gundestrupkedlen blev – mener man – smedet og udhamret i det centrale Europa for over 2.000 år siden. Motiverne på sølvpladerne er keltiske og måske også thrakiske med rødder i det bulgarske og nordgræske kulturland. Karret regnes for at være et af de vigtigste fund fra hele den keltiske kulturs overhovedet. På ukendt vis er dette kostbare sølvkar havnet i Himmerland, hvor det så på et tidspunkt er blevet skilt ad og omhyggeligt placeret i mosen. Sandsynligvis som en offergave til guderne. Perioden fra omkring år 500 f.v.t. til omkring år nul kendes som førromersk jernalder eller keltisk jernalder. På den tid var den keltiske påvirkning af Danmark betydelig.

I den keltiske jernalder var Rævemosen større og mere vandfyldt end i dag. Den gik også i ét med den lidt sydligere Borremose, hvor man i tidens løb har fundet tre årtusindgamle moselig. Muligvis var der også her tale om ofringer til guderne. Vel at mærke menneskeofringer. Historikere har rettet mistanken mod en keltisk gudinde som den glubske modtager af de ofrede mennesker. Hun hed Nimue, og hun holdt til i søer og mosehuller.

Senere blev hun i myter og eventyr til den legendariske ”Lady of the Lake.” (Nærmere omtalt side 55-58).

Der er fundet over 100 moselig i danske moser og tørvegrave. Mange af dem er utroligt velbevarede, hvilket angiveligt skyldes de sure og iltfattige forhold i den sumpede tørvejord. Og ofte er det åbenbart, at den døde er blevet dræbt ved slag, kvælning eller halsoverskæring, før han eller hun er lagt i mosen.

Har der været tale om forbrydere, som mødte døden som en straf? Var det mennesker, som frivilligt og gerne gik i døden i en forventning om et bedre og guddommeligt liv på den anden side?

Den norske kunstner Thor Kittelsen lavede i 1904 denne fine – og skumle – tegning af Nøkken, der kikker op fra sin verden under vandspejlet. Han trænger gennem portalen fra døden til de levendes rige.

Tegning side 13: To unge mænd er på farlig vis blevet lokket i mosen af en Lygtemand.

Eller var moseligene simpelthen offergaver til førnævnte ”Lady of the Lake”? Vore forfædre var analfabeter på den tid, hvor moseofringerne fandt sted, så vi har ingen tekster, der fortæller om mosen magi og ofrets betydning.

Men vi har Gundestrupkarret, hvor en af sølvtavlerne viser et mystisk optrin, der tydeligvis er en ofring eller et genfødselsritual. (Læs mere på siderne 85-99). Så det var næppe en tilfældighed, at dette kar blev lagt i den gamle offermose, hvor tagen ofte lå tæt, og hvor underverdenen lurede tung og mørk i den våde jord, der nærmest syntes at suge én ned i dødsriget.

Mosen har altid været et mærkeligt og uhyggeligt sted. Her kunne man nu og da – hævdede folk – se de flakkende lys fra lygtemænd, der prøvede at lokke folk ud i det sumpede vildnis. Her boede også Mosekonen. Og Nøkken eller Åmanden lurede for at trække menneskeofre ned i dyndet og døden. Mosen var magisk, dragende og dræbende.

Måske var det endda ikke selve mosen og den mørke tørv, der var magisk. Måske lå magien i den stillestående sorte vandflade, hvori universet og himmellegemerne genspejles. Blandt andet arkæolog Flemming Kaul mener, at vandspejlet kan have været en hinde mellem den dennesidige verden og den hinsidige verden. Når man gled ned under vandspejlet, forlod man den kendte virkelighed, og man bevægede sig ind i dødens og de underjordiske kræfters rige. Her skulle man ned, før man kunne gøre sig håb om at finde vej til genopstandelse og genfødsel.

I det sydvestlige England er mange keltiske og tidlige kristne myter knyttet til landskabet ved byen Glastonbury. Her var terrænet engang præget af utallige moser og vandhuller, og det er tænkeligt, at Glastonbury fik sit navn fra de mange glasklare og blanke vandflader, der lå som skinnende spejle i de sumpe, som senere blev drænet for at bane vej for marker og græsning.

Vand, vandhuller og vandspejl var vigtige i den keltiske mytologi. Og derfor vel også i den danske mytologi fra den tid.

Vandspejlet var en magisk portal, som man kunne træde igennem for at konfrontere det mest frygtelige, som mennesket i umindelige tider har kendt til og kæmpet imod. Det mest udslettende mysterium...

Nemlig døden.

Foto side 14: Morgentågen ligger tæt om den særprægede høj Glastonbury Tor ved Glastonbury i Somerset i England. Tårnet på toppen af højen er resterne af en gammel kirke, som blev ødelagt ved et jordskælv i 1275. Engang mente man, at sagn- og dødsriget Avalon skulle findes i det sumpede og mosefyldte landskab ved Glastonbury Tor.

Foto på denne side: Gundestrupkarret kan i dag ses på Nationalmuseet i København.

3.000 år før Gundestrupkarret blev lagt ud i Rævemosen, blev et andet stort og givetvis også magisk kar placeret midt i stenalder-templet Tarxien på Malta. Der var tale om et kar eller en gryde med en højde på næsten én meter og en diameter på 1,4 meter. Det blev skåret ud i ét stykke af en vældig blok af hård kalksten. Det var et kar, som det havde krævet stor tålmodighed og omhu at fremstille. Så det var givetvis et meget vigtigt kar. Sandsynligvis var det et kar, som var knyttet til templets kult, der efter alt at dømme handlede om renselse og genfødsel.

Tarxien-karret var måske en tidlig pendant til Gundestrupkarret. Det kan endda have været ophav til det keltiske sagn om ”Udødelighedens kar.” Et sagn, som senere blev bearbejdet af kristne krønikeskrivere, så det kom til at handle om ”Den hellige Gral.”

På Malta rummede selve templet portalen til dødsriget – og til genfødsel. Templet var formet som en vældig kvindekrop, hvor ve-

jen ind gik gennem den stiliserede fødselsåbning. Og i templets indre opbevarede man altså et stort kar, som måske var hjemsted for den magi, der kunne skabe liv og bevidsthed. Herved var karret i virkeligheden en parallel til den forunderlige livmoder, hvor mennesket vokser frem af tilsyneladende ingenting og endda tilføres sjæl og bevidsthed. Dette mirakel må have været voldsomt og gådefuldt for fortidens mennesker.

Det er helt rimeligt at forestille sig, at oldtidens præster og shamaner derfor også fokuserede på fosterets og fødselens ubegribelige fænomen, da de begyndte at udvikle magi, der skulle modvirke den skrækkelige død og bane vej for genfødsel og evigt liv.

Men før da. Længe før da var det åbenbart noget så enkelt som blodet og blodets røde farve, man gjorde brug af for at finde magi til at overvinde døden.

